

Pētījums par centralizētā eksāmena angļu valodā rezultātu pielīdzināmību Eiropas valodu kopīgās pamatnostādnes noteiktajiem valodas prasmes līmeņiem (Mg.philol. Tatjana Kunda)

1. Ievads

2008.gadā ieviestais vispārējās vidējās izglītības standarts svešvalodā nosaka apgūstamās komunikatīvās un sociokultūras kompetenču jomas, kā arī sasniedzamo svešvalodas apguves līmeni: „[...] turpinot pirmās un otrās svešvalodas apguvi vidusskolā, izglītojamo rosina sasniegt valodas komunikatīvo kompetenci un sociokultūras kompetenci atbilstoši [...] valodas prasmes B2–C1 līmeņiem. Apgūstot trešo svešvalodu no 10.klases, izglītojamo rosina sasniegt valodas prasmes [...] noteiktajam B1 līmenim.” (MK Nr.715 no 02.09.2008.) *Eiropas kopīgas pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana* (Eiropas Padome, 2001) definēto valodas prasmes līmeņu pielietojums palīdz izveidot „visaptverošas, caurskatāmas un saskaņotas” valodas apguves pamatnostādnes (2006:16). Savukārt pāreja no centralizētā eksāmena valodas prasmju līmeņu aprakstiem (A-F) uz Eiropā kopīgo valodas līmeņu izpratni lielā mērā ietekmēs arī valodu prasmju pārbaudi jeb eksāmenu.

Veiktais pētījums atspoguļo 12.klases eksāmena angļu valodā pielīdzināšanas procesa sākumposmu Eiropas valodu kopīgās pamatnostādnes (turpmāk tekstā: EKP) noteiktajiem valodu prasmju līmeņiem, kas tika organizēts 2010.gada rudenī, lai atbildētu uz jautājumu: „Vai 12.klases angļu valodas eksāmena rezultāti ir izmantojami, lai noteiktu skolēnu valodas prasmes, izmantojot EKP līmeņu aprakstus?”

2. Pētījuma mērķi

- noteikt 12.klases eksāmena angļu valodā atbilstību EKP pieejai;
- izpētīt iespēju izmantot EKP un to līmeņu aprakstu Latvijas skolu beidzēju svešvalodu prasmju pārbaudē;
- noteikt 12.klases angļu valodas eksāmena derīgumu un drošumu.

3. Pētījuma objekts

Pētījumam tika iesniegti 2010.gada angļu valodas 12.klases eksāmena uzdevumi un rezultāti, kā arī mutvārdu daļas jauno (2010./2011.m.g.) uzdevumu paraugi.

4. Pētījuma metodes

Pētījumu veica darba grupa (divpadsmit LU Humanitāro zinātņu fakultātes maģistru studiju programmas otrā kursa studentes) LU asociētās profesores Dr.philol. Vitas Kalnbērziņas un VISC vecākās referentes Gundegas Mucenieces vadībā.

Veicot pētījumu, projekta grupa izmantoja rekomendācijas, kuras aprakstītas Valodas eksāmenu EKP pielīdzināšanas rokasgrāmatā (turpmāk tekstā: Rokasgrāmata), kas nosaka nepieciešamos pielīdzināšanas procedūras posmus (Council of Europe, 2009):

- 1) iepazīšanās ar EKP;
- 2) eksāmena programmas un eksāmena satura apraksts;
- 3) ekspertu lēmumu standartizācija;
- 4) eksāmena derīguma noteikšana.

Pirmā posma mērķis bija nodrošināt EKP, valodas prasmes līmeņu un ilustratīvo aprakstu detalizētu izpēti. Iepazīšanas procesā, veicot mācību uzdevumus, kas ieteikti Rokasgrāmatā (līmeņu aprakstu sakārtošana, pašvērtējums), darba grupas dalībnieki dalījās pieredzē par EKP līmeņu izpratni. Iepazīšanās posmam ir liela nozīme, jo laba līmeņu un to

aprakstu izpratne ir nepieciešams priekšnosacījums efektīvam un derīgam pielīdzināšanas procesam (Council of Europe, 2009:10).

Pētījumu darba grupa izveidoja eksāmena satura un uzdevumu veidu analīzi un aprakstu. Šī posma mērķis bija noteikt, cik lielā mērā eksāmena saturs atbilst EKP nosacījumiem, definējot pārbaudāmos saziņas uzdevumus, mērķus, komunikatīvās darbības un stratēģijas. Satura aprakstam tika izmantoti Rokasgrāmatā ieteiktie pētījumu instrumenti (Content Analysis Grids), kas palīdz noteikt novērtējamās komunikatīvās kompetences aspektus, atsevišķo testelementu īpašības un atsevišķo eksāmena daļu atbilstību kādam no valodas apguves līmeņiem. Satura analīze ir cieši saistīta ar eksāmena kvalitātes noteikšanu, ko veica, analizējot 2010. gada eksāmena rezultātus.

Pētījuma darba grupas standartizācijas sanāksme notika pēc eksāmena satura analīzes. Grupa dalījās iespaidos par eksāmena saturu, pārbaudīja individuāli iegūtos rezultātus, salīdzinot katra grupas dalībnieka eksāmena uzdevumu grūtības pakāpes novērtējumu. EKP līmeņu apraksti tika izmantoti, lai noteiktu lēmumu pamatotību un savāktu nepieciešamos pierādījumus. Lēmumi par individuālo testelementu un uzdevumu līmeņiem tika pieņemti pēc vairākuma principa. Ar mērķi labāk izprast EKP lietotos valodas apguves līmeņus eksāmenā iekļauto produktīvo prasmju (runāšana un rakstīšana) izvērtēšanai vispirms tika izmantoti citu Eiropas valstu eksāmenu standartizētie paraugi. Tālāk skolēnu atbilžu paraugi tika vērtēti, izmantojot EKP līmeņu aprakstus.

Eksāmena derīguma noteikšanas posms bija nepieciešams eksāmena rezultātā iegūto secinājumu pamatošanai. Eksāmena raksturlielumi jeb psihometriskās īpašības tika noteiktas, izmantojot kvantitatīvās pētījuma metodes. Pamatojoties uz Bahmana teikto (2004:3), kvantitatīvie dati un to atbilstoša statistiskā analīze sniedz svarīgus pierādījumus, kurus mēs apkopojām, lai pamatotu testa pielietojamību. Eksāmenā iekļauto reproduktīvo (lasīšanas, klausīšanās un valodas lietojuma) prasmju rezultātu statistiskā analīze tika izmantota, lai izdarītu secinājumus par individuālo testelementu un visa eksāmena kvalitāti. Iekšējās validēšanas mērķis bija noteikt eksāmena daļu drošumu un grūtības pakāpes piemērotību. Tika izmantotas divas statistiskās analīzes metodes: sākumstadijā – klasiskā testu teorija, lai noteiktu testelementu grūtības pakāpi un izšķirtspēju; Raša modelis, lai izvērtētu testelementu grūtības saskaņotību ar mērķauditorijas spējām, kā arī atbilstību statistikas analīzei. Eksāmena iekšējā saskaņotība tika izvērtēta, analizējot eksāmena daļu korelācijas (sakarību starp eksāmena daļām).

5. Rezultāti

5.1. Iekšēja validēšana

Izvērtējot eksāmena daļu un uzdevumu īpašības un iegūtos datus (rezultātus), var secināt, ka 2010. gada eksāmena objektīvi vērtējamās daļas (klausīšanās, lasīšana un valodas lietojums) sniedz pamatotu un drošu valodas spēju mērījumu (skat. 1. tabulu)

Eksāmena daļa	Vidējais	Drošums (Alfa)
Lasīšana	44.58%	0.88
Klausīšanās	55.12%	0.84
Valodas lietojums	46.75%	0.89

1. tabula. Eksāmena daļu vidējais rezultāts un drošums

Klausīšanās daļas grūtības pakāpe atbilst eksaminējamo spēju līmenim. Tajā pašā laikā lasīšanas un valodas lietojuma daļas ir diezgan grūtas, par ko arī liecina aprakstošā statistika un Raša analīze. Tomēr Raša analīzes rezultāti rāda, ka vairāki testelementi visās trīs daļās vērtē galvenokārt skolēnu ar viduvējām spējām sniegumu. Neskatoties uz to, katrs uzdevums ietver sevī plašu spēju diapazonu, tomēr būtu nepieciešams ieviest testelementus, kas spētu precīzāk noteikt spējīgāko skolēnu prasmes. Mērķauditorija bija dalīta grupās, kuru spējas var aprakstīt, izmantojot EKP līmeņus, ņemot vērā katra testelementa īpašības. Analizējot atbilstības statistiku, tika secināts, ka katras attiecīgās daļas testelementi ir veidoti, lai noteiktu vienu kopēju valodas spēju, līdz ar to novērotie rezultāti ir pamatoti.

Daļu korelāciju analīze ļauj noteikt sakarību starp eksāmena daļām un liecina par to, ka visu daļu uzdevumi balstās uz vienu pamatprincipu un sarindo skolēnus atbilstoši viņu spējām. Augstā korelācija jeb sakarība starp runāšanas un rakstīšanas daļām, kuru vērtēšanas kritēriji tika izstrādāti, izmantojot EKP līmeņu aprakstus, piešķir papildus pamatojumu pētījuma rezultātu drošai interpretācijai.

Tika secināts, ka 2010.gada eksāmens angļu valodā sniedza drošu, lietderīgu un pamatotu skolēnu spēju vērtējumu un ka tā rezultāti var tikt izmantoti tālākam pētījumam.

5.2. Lasīšanas daļa

Lasīšanas daļā sastāv no 3 uzdevumiem ar paredzēto izpildes laiku - 50 minūtes. Izskatot visu uzdevumu testelementu saturu un grūtības pakāpi, grupa izveidoja katra uzdevuma aprakstu un noteica EKP līmeni (skat. 2.tabulu).

Īpašības	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
<i>Teksta avots</i>	žurnāls	daiļliteratūra	mācību līdzeklis
<i>Autentiskums</i>	autentisks	autentisks	autentisks
<i>Diskursa veids</i>	apraksts	stāstījums	apraksts
<i>Joma</i>	sabiedriskā	personiskā	sabiedriskā/profesionālā
<i>Temats</i>	sports	ģimene, cilvēki, attiecības	uzturs
<i>Saturs</i>	konkrēts	konkrēts, abstrakts	konkrēts
<i>Teksta garums</i>	140 vārdi	300 vārdi	260 vārdi
<i>Leksika</i>	diezgan plaša	diezgan plaša	diezgan plaša
<i>Gramatika</i>	vienkārša/ sarežģīta	diezgan sarežģīta	diezgan sarežģīta
<i>Valodas līmenis</i> prasmes	B2	B2+	C1

2.tabula Lasīšanas daļas satura apraksts (2010.g.)

Eksāmena uzdevumi ir veidoti, ievērojot daudzveidības principu, un aptver dažādas sfēras, tematus un teksta avotus. Grūtības pakāpe testā pieaug uzdevumu secībā, piedāvājot leksiski un gramatiski sarežģītākus un garākus tekstus.

Lasīšanas daļas pirmais uzdevums neprasa augstāko valodas prasmes (C1) spēju līmeni, bet teksta izpratne ir cieši saistīta ar skolēnu spēju atpazīt teksta iekšējās kopsakarības, ko lielā mērā nosaka teikumu uzbūve jeb sintaktiskās struktūras, līdz ar to vērtējot prasmes valodas prasmes B1 līmenī. Otrais uzdevums balstās uz augstāku kognitīvo darbību – informācijas izvērtēšanu un apkopojumu. Trešais uzdevums tika veidots, izmantojot autentisku tekstu ar sarežģītu leksiku un pieprasīja detalizētu teksta izpratni. Tika secināts, ka otrais uzdevums atbilst valodas prasmes B2+ līmeņa nosacījumiem, kamēr 3.uzdevums saskan ar valodas prasmes C1 līmeņa aprakstu.

5.3. Klausīšanās daļa

Klausīšanās daļa sastāv no trim uzdevumiem, izpildes laiks – 30 minūtes. Uzdevumu satura apraksts ir apkopots 3.tabulā.

Īpašības	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Testelementa veids	rediģēšana	pareizs/nepareizs	atbilžu izvēles
Avots	mācību līdzeklis	mācību līdzeklis	intervija
Garums (kopā 30 minūtes)	2:35	1:20	4:00
Autentiskums	pārveidots	pārveidots	autentisks
Diskursa veids	apraksts	apraksts	apraksts
Joma	sabiedriskā	sabiedriskā	izglītības
Temats	smaržas	daba	mūzika, māksla, izglītība
Runātāju skaits	1	1	2
Izruna	britu angļu valoda	britu angļu valoda	britu angļu valoda
Saturs	konkrēts	konkrēts	abstrakts
Gramatika	vienkārša	diezgan sarežģīta	sarežģīta
Leksika	tikai bieži	lielākoties bieži	diezgan plaši
Klausīšanās reižu skaits	2	2	2
Teksta saprotamība minētajā līmenī	B1	B1+	B2

3.tabula. Klausīšanās daļas satura apraksts (2010.g.)

Pirmais uzdevums atbilst valodas prasmes B1 līmenim. Pēc EKP valodas lietotājs var „saprast tieši izteiktu konkrētu informāciju par parastiem ikdienas [...] jautājumiem, uztverot gan vispārīgo informāciju, gan atsevišķas detaļas [...], saprot galveno skaidrā literārā runā par zināmiem jautājumiem, ar kuriem viņš/ viņa regulāri saskaras darbā, skolā, brīvā laikā [...]” (EKP, 2006:65). Uzdevumā bija arī nepieciešama teksta detalizēta izpratne. Otrais uzdevums balstās uz informācijas saprašanu un izvērtēšanu, lai gan informācija bija diezgan tieši izteikta.

Tika secināts, ka klausīšanās daļas trešais uzdevums ir bijis visgrūtākais vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, ieraksta garuma un runātāju skaita dēļ bija nepieciešama lielāka dažādu spēju koncentrācija. Otrkārt, diezgan sarežģītā leksika gan ierakstā, gan jautājumu formulējumos norādīja uz augstāku valodas zināšanu līmeni. Uzdevuma izpildi sarežģīja arī teksta apjoms jautājumu formulējumos un nepieciešamība izvērtēt netieši izteiktu informāciju. Darba grupa secināja, ka trešais uzdevums atbilst valodas prasmes B2 līmeņa prasībām ar formulējumu „var sekot dzīvai dzimtās valodas runātāju sarunai” (EKP, 2006:66) un „saprot ierakstus literārā valodā, kurus var dzirdēt sabiedriskajā, profesionālajā vai akadēmiskajā vidē, kā arī uztvert runātāju viedokļus un attieksmes”.

5.4. Valodas lietojuma daļa

2010.gadā valodas lietojuma daļā 30 minūšu laikā bija jāizpilda 3 uzdevumi. Apkopojot uzdevumu un testelementu analīzi, pētījuma darba grupa izveidoja uzdevuma aprakstu (skat. 4.tabulu).

Īpašības	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Testelementa veids	atbilžu izvēles	kļūdu labošana	tukšo vietu aizpildīšana
Avots	daiļliteratūra	publicistika	daiļliteratūra
Autentiskums	pārveidots	pārveidots	pārveidots
Pārbaudamās zināšanas	gramatika, leksika	gramatika	gramatika, leksika

4.tabula. Valodas lietojuma daļas satura apraksts (2010.g.)

Izvērtējot uzdevumus, darba grupa secināja, ka valodas lietojuma daļa galvenokārt skar gramatikas un leksikas zināšanas, nevis komunikatīvās prasmes, kas arī neļauj šo daļu tieši salīdzināt ar EKP līmeņiem. Izskatot EKP standartus un salīdzinot tos ar centralizēto eksāmenu angļu valodā, darba grupa nonāca pie secinājuma, ka ‘valodas lietojuma’ jēdziens tajos atšķiras. Eksāmena uzdevumi vairāk pārbauda gramatikas un leksikas zināšanas, kamēr EKP uzskata valodas lietojumu par spēju un kompetenču vienību, kas nepieciešama dažādu komunikatīvo mērķu sasniegšanai.

Otrkārt, EKP neatdala valodas lietojumu (pareizību) kā spēju, kura jāvērtē atsevišķi. Pretēji tam, „vārdu krājuma apjoma” un „gramatiskās pareizības” apraksti ir izmantoti kā kritēriju sastāvdaļas citu spēju novērtēšanai. Pētījumu darba grupa uzskata, ka arī 12.klases eksāmenā valodas lietojuma daļā jāuzsver ne tikai gramatikas un leksikas zināšanas, bet arī spēja šīs zināšanas lietot.

5.5. Rakstīšanas daļa

2010.gada rakstīšanas daļa sastāv no trim uzdevumiem, kuru izpildei bija paredzētas 80 minūtes.

Uzdevuma īpašības	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Uzdevuma nosacījumu valoda	angļu	angļu	angļu
Valodas līmenis	B2	B2	C1
Paredzētais laiks	80 minūtes		
Uzdevuma garums	60 vārdi	110 vārdi	250 vārdi
Saturs	strukturēts	strukturēts	strukturēts
Diskursa veids	arguments	apraksts	arguments
Uzdevuma nosacījumu veids	teksts	teksts	teksts
Temats	datorspēles	ievērojamas vietas	veselība

5.tabula. Rakstīšanas daļas satura apraksts (2010.g.)

Atbilde	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Vārdu skaits	60 vārdi	110 vārdi	250 vārdi
Teksta stils	nav noteikts	nav noteikts	nav noteikts
Joma	sabiedriskā	sabiedriskā	izglītības
Kognitīvā darbība	atveidošana	zināšanu pārveidošana	zināšanu pārveidošana

6.tabula. Sagaidāmās atbildes satura apraksts. (2010.g.)

Tests aptver dažādus teksta veidus (pirmajā un trešajā uzdevumā - argumentatīvs teksts, otrajā uzdevumā - aprakstošs teksts). Atšķiras arī jomas – no sabiedriskās dzīves jomas (piemēram, datorspēles 1. uzdevumā) līdz izglītības jomai. Uzdevumi skar dažādas kognitīvās jeb izzināšanas spējas – no zināšanu reproducēšanas līdz to pārveidošanai.

Rakstīšanas daļas trīs uzdevumi tika vērtēti, izmantojot analītisko skalu, kuras pamatā ir EKP līmeņu apraksti. Tika izmantoti šādi kritēriji: saturs, teksta uzbūve, leksika, gramatika un ortogrāfija. Katrs uzdevums tika vērtēts atsevišķi. Augstākais sasniedzamais valodas prasmes līmenis 1. uzdevumā ir B2: „[...] prot uzrakstīt skaidru, detalizētu tekstu par dažādiem ar savu interešu loku saistītiem jautājumiem.” Otrā un trešā uzdevumā – valodas prasmes C1 līmenis: „[...] prot uzrakstīt skaidrus, loģiski strukturētus sarežģītas tematikas tekstus, akcentējot svarīgākos jautājumus, izvēršot un pamatojot savu viedokli.”

Pārbaudot vērtēšanas skalas pamatotību un derīgumu, darba grupa izvērtēja 15 darbus un salīdzināja savu vērtējumu ar eksāmena vērtētāju veikumu. Kopumā abi vērtējumi saskanēja, izņemot gadījumus, kad, saskaņā ar standartizācijas sanāksmes norādījumiem, darbi nepietiekamā vārdu skaita dēļ netika vērtēti. EKP neprecīzē spēju uzrakstīt noteikta garuma tekstu kā noteikta līmeņa pazīmi, tādēļ šis jautājums vairāk skar standartizācijas procesu. Pēc statistikas datiem ap 1200 skolēnu (no 23048) 2010.gadā saņēma 0% vērtējumu rakstīšanas daļā. Daudzos gadījumos skaidrojums varētu būt saistīts ar nepietiekamu vārdu skaitu, kā rezultātā darbi netika vērtēti. Teksta apjoms jeb vārdu skaits kā uzdevuma izpildes kritērijs ir diskutējams jautājums, kurš jārisina kopā ar testa veidotājiem, vērtētājiem un skolotājiem, lai tālākais pielīdzināšanas process būtu pamatots un derīgs.

5.6. Mutvārdu daļa

Saistībā ar izmaiņām 2011. gada centralizēta eksāmena programmā, mutvārdu daļas analīzei tika iesniegti jauno uzdevumu paraugi, lai nodrošinātu gan uzdevumu, gan vērtēšanas kritēriju aprobāciju un pielīdzināšanu EKP līmeņiem.

1. uzdevums	Intervija (jautājumi)	3–5 min
2. uzdevums	Dialogs (lomu spēle)	3–5 min
3. uzdevums	Monologs (kopsavilkums un viedokļa izklāsts par 60 – 80 vārdu garu tekstu)	5 min

7.tabula. Mutvārdu daļas struktūra 2010./2011. m.g. (www.visc.gov.lv)

Katrs uzdevums paredz dažādu komunikatīvo funkciju izpildi, kas arī tiek atsevišķi vērtēts. Ar uzdevumu palīdzību tiek vērtēta skolēnu spēja atbildēt uz jautājumiem, raksturot, sazināties dažādās situācijās, ka arī izteikt un pamatot savu viedokli. Izmantojot Rokasgrāmatā piedāvātos instrumentus, darba grupa izveidoja gan uzdevumu (skat. 8.tabulu), gan sagaidāmās atbildes satura aprakstu (skat. 9.tabulu).

	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Uzdevuma nosacījumu valoda	angļu	angļu	angļu
Uzdevuma nosacījumu kanāls (runāts/rakstīts)	runāts, rakstīts	rakstīts	runāts, rakstīts
Uzdevuma instrukcijas valodas līmenis	zemāks par uzdevumu grūtības pakāpi	augstāks par uzdevumu grūtības pakāpi	zemāks par uzdevumu grūtības pakāpi
Uzdevuma ilgums	3-5 min	5 min	3-5 min
Vērtētāju skaits	1	1	1
Atbildes ieraksts	audio	audio	audio

Uzdevuma satura kontrole	daļēji kontrolēts	daļēji kontrolēts	daļēji kontrolēts
Sarunu biedra kontrole	daļēji kontrolēts	daļēji kontrolēts	daļēji kontrolēts
Saziņas veids	dialogs (skolēns / intervētājs)	lomu spēle (skolēns / intervētājs)	monologs
Diskursa veids (žanrs)	intervija	saruna	monologs, prezentācija
Klausītāji (reāli)	intervētājs, vērtētājs	intervētājs, vērtētājs	intervētājs, vērtētājs
Uzdevuma norādījumu veids	teksts	teksts	teksts
Valodas lietojuma vide (iedomātā)	sabiedriskā	sabiedriskā	izglītības

8.tabula. Mutvārdu daļas satura apraksts (2011.g.)

Atbilde	1. uzdevums	2. uzdevums	3. uzdevums
Gaidāmās atbildes ilgums	3-5 min	5 min	3-5 min
Teksta veids	diskursa līmenis	diskursa līmenis	diskursa līmenis
Retoriskā funkcija	viedokļa izklāsts	informācijas pieprasījums	kopsavilkums, viedokļa izklāsts
Stils	neformāls	neformāls	formāls
Joma	personiskā, sabiedriskā	sabiedriskā	izglītības
Gramatika	galvenokārt viegla	ierobežota	plaša
Leksika	galvenokārt bieži sastopama	paplašināta	plaša
Diskursa īpašības	ierobežots	kompetents	kompetents
Situācijas autentiskums	zems	augsts	zems
Saziņas autentiskums	augsts	augsts	augsts
Izzināšanas process	informācijas atveidošana	zināšanu pārveidošana	zināšanu pārveidošana
Satura zināšanas	vispārīgs	vispārīgs	plašs saturs

9.tabula. Sagaidamās atbildes satura apraksts.

Kā redzams tabulās, paredzamās atbildes grūtības līmenis paaugstinās ar katru uzdevumu, jo skolēni izmanto arvien plašāku komunikatīvo funkciju klāstu un augstākas izziņas spējas. Standartizācijas posmā darba grupa secināja, ka mutvārdu daļas uzdevumu valodas prasmes mērķa līmeņi ir B1-C1.

Vērtēšanas kritēriju aprobācijas laikā tika izvērtēti skolēnu mutvārdu atbilžu paraugi, izmantojot gan VISC izstrādātos kritērijus, gan EKP līmeņu aprakstus. Salīdzinot un apkopojot rezultātus, tika pieņemts, ka ir redzama sakarība starp diviem vērtējumiem:

Skolēns	EKP	Līmeņa apraksts	Kopvērtējums VISC skalā (max 30 punkti)
1.	C1	Prot veikli un brīvi izteikties, īpaši nemeklējot piemērotus vārdus un izteicienus. Prot prasmīgi lietot valodu gan ikdienas situācijās, gan darba vajadzībām. Prot precīzi formulēt savas domas un uzskatus un prasmīgi uzturēt sarunu.	29
2.	B2	Var diezgan brīvi un bez sagatavošanās sazināties ar dzimtās valodas runātājiem. Var aktīvi piedalīties diskusijās par zināmām problēmām, pamatojot un aizstāvojot savu viedokli.	23
3.	B1	Veido un saista kopā izteikumus, lai pastāstītu par pieredzēt. Gramatikas kļūdas neizraisa komunikācijas problēmas.	19

6. Secinājumi

Pētījuma gaitā darba grupa mēģināja atbildēt uz galveno jautājumu: ‘Vai pastāv atbilstība starp 12. klases eksāmenu angļu valodā un EKP principiem?’ Ievērojot EKP pielīdzināšanas rokasgrāmatas rekomendācijas, pētījums notika četros posmos:

- iepazīšanās ar EKP;
- eksāmena satura apraksts;
- lēmumu standartizācija;
- empīriskā validēšana (eksāmena derīguma noteikšana).

Katra posma mērķis bija labāk apzināties EKP prasības, noteikt eksāmena saturisko atbilstību EKP, noteikt iespējamus trūkumus un sagatavot pētījuma bāzi turpmākajai darbībai.

Pētījuma rezultātā tika secināts, ka eksāmens sniedz derīgu un drošu vērtējumu, tas ir izmantojams skolu beidzēju valodas prasmes līmeņa noteikšanai atbilstoši EKP valodu prasmes līmeņiem. Eksāmena rezultātu apstrādei tika izmantota Raša analīze, kuras rezultāti ļauj salīdzināt dažādu gadu eksāmenu vērtējumus.

Aprakstot eksāmena daļu saturu, tika secināts, ka visas daļas, izņemot valodas lietojuma daļu, aptver EKP aprakstītās valodas jomas, komunikatīvās situācijas un darbības. Eksāmens rosina produktīvo, receptīvo un interaktīvo stratēģiju pielietojumu dažādos spēju līmeņos, kas palīdz precīzāk noteikt skolu beidzēju valodas prasmju līmeni. Vienīgais izņēmums ir valodas lietojuma daļa, kura vairāk vērtē gramatikas un leksikas zināšanas nekā valodas lietojumu.

Balstoties uz standartizācijas rezultātiem, tiek secināts, ka ir iespējams izmantot EKP līmeņu aprakstus, vērtējot 12.klases beidzēju sniegumu lasīšanas, klausīšanās, rakstīšanas un mutvārdu daļās, jo šīs eksāmena daļas ietver valodas prasmes B2-C1 līmeņiem raksturīgās īpašības. Standartizācijas posmā arī tika secināts, ka eksāmena pielīdzināšanai ir nepieciešams izmantot gan kvalitatīvās, gan kvantitatīvās metodes, dziļāk pamatojot spriedumus par testelementu un uzdevumu atbilstību noteiktajam līmenim.

Kopumā iegūtie rezultāti apstiprina EKP līmeņu potenciālu valodas prasmju novērtēšanā Latvijā, kā arī sagatavo bāzi turpmākiem pētījumiem šajā jomā.

7. Izmantotā literatūra

1. ALTE (2009) ALTE Materials for the Guidance of Test Item Writers. ALTE . www.alte.org
2. Bachman, L. F. (2004) Statistical Analyses for Language Assessment. Cambridge University Press, Cambridge
3. Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. Cambridge University Press, 2001.
4. Council of Europe (2003). Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEF). Manual. Preliminary Pilot Version. Language Policy Division, Strasbourg
5. Council of Europe (2009) Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Strasbourg: Language Policy Division
6. Eiropas Kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana, (2006) Rīga.
7. Kalnbērziņa, V. (2007) Impact of Relation of Year 12 English Language Examination to CEFR on the Year 12 Writing Test. Proceedings of FIPLV NBR conference.
8. http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/uzdevumi/2010/vidussk/12kl_angl_val.pdf
9. ISEC (2009) *Centralizētā eksāmena angļu valodā rakstīšanas daļas vērtēšana: Metodiskais materiāls*. Rīga: Izglītības satura un eksaminācijas centrs. www.isec.gov.lv/eksameni/vispizgl/.../angl_valoda_rakst_met_mat.pdf
10. ISEC (2010) *Par centralizēto eksāmenu paraugiem svešvalodās (angļu, franču, krievu un vācu valodā)*. Rīga: Izglītības satura un eksaminācijas centrs. http://www.visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/dokumenti/20101029_par_ce_paraugiem_svesvalodas.pdf
11. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts <http://www.likumi.lv/doc.php?id=181216>